

NASZ PLAN działania na rzecz budowania ruchu

Skup się na społeczeństwie obywatelskim

Witamy w planie budowania ruchu Zero Waste Europe, skupiającym się na współpracy społeczeństwa obywatelskiego. Zapraszamy do zapoznania się z tym praktycznym podręcznikiem skutecznego budowania ruchu, który ma na celu wspieranie, inspirowanie i kierowanie nowymi i istniejącymi sojuszami oraz ruchami, aby stały się silniejszymi siłami działającymi na rzecz sprawiedliwości klimatycznej i społecznej.

O PLANIE

Jak doszliśmy do tego punktu?

Historia Zero Waste Europe

Nasza historia rozpoczęła się ponad 15 lat temu, kiedy oddolni aktywiści, lokalne grupy i eksperci ds. odpadów połączyli siły, aby zrealizować szalony pomysł stworzenia sieci łączącej całą Europę, zjednoczonej wokół jednej wizji: budowania i promowania Europy bez odpadów. W ramach Globalnego Sojuszu na rzecz Alternatyw dla Spalania Odpadów (GAIA), narodził się europejski ruch zero waste. Dzisiaj Zero Waste Europe (ZWE) jest europejską siecią społeczności, lokalnych liderów, ekspertów i agentów zmian, którzy działają na rzecz lepszego wykorzystania zasobów i eliminacji odpadów w naszym społeczeństwie. Nasza potężna sieć składa się z prawie 40 organizacji członkowskich i sojuszy. Jednocześnie współpracujemy również z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, różnymi partnerami, miastami i ekspertami spoza naszej sieci, aby promować sprawiedliwe przejście na model zero waste z korzyścią dla ludzi i planety.

Historia projektu Blueprint

Od momentu powstania ZWE inicjuje koalicje i sojusze, od koalicji zajmujących się polityką po globalne ruchy, takie jak Break Free From Plastic. Wspólnie z naszymi członkami wspieramy również powstawanie i umacnianie krajowych sojuszy na rzecz zerowej ilości odpadów. Przez lata eksperymentowaliśmy, ponosiliśmy porażki, odnosiliśmy sukcesy i wiele się nauczyliśmy. Dzięki projektowi „Blueprint for Movement Building”, wspieranemu przez fundusz UMI, byliśmy w stanie przeanalizować i uchwycić wnioski płynące z naszych wysiłków na rzecz budowania ruchu, jednocześnie bezpośrednio wspierając pięć naszych krajowych sojuszy w Bułgarii, na Cyprze, w Niemczech, Hiszpanii i na Ukrainie, aby stały się one kluczowymi głosami na rzecz wizji zero waste w swoich krajach.

Ten plan działania - praktyczny podręcznik skutecznego budowania ruchu społecznego - zawiera te doświadczenia.

O PLANIE

Dlaczego plan działania na rzecz budowania ruchu społecznego?

Tysiące historii z przeszłości pokazują nam, że transformacyjne zmiany zachodzą, gdy ludzie i grupy łączą się wokół wspólnej idei i wizji. W obliczu dzisiejszych kryzysów klimatycznych i społecznych oraz ataków na społeczeństwo obywatelskie **budowanie naszej zbiorowej siły nigdy nie było tak pilne**, a ruchy i sojusze są jednymi z naszych najsilniejszych narzędzi systemowej zmiany. Jednak ich budowanie i utrzymywanie nie jest łatwe, a sukces nie jest gwarantowany bez odpowiedniego podejścia.

Jakie są więc składniki i narzędzia, które sprawiają, że ruchy społeczne są skuteczne? Jak możemy lepiej współpracować pomimo dzielących nas różnic, aby osiągnąć realny wpływ? Jak możemy tworzyć, utrzymywać i rozszerzać skuteczne ruchy społeczne i sojusze?

Właśnie to ma na celu niniejszy plan działania: zapewnienie grupom wskazówek i narzędzi opartych na naszym własnym doświadczeniu w budowaniu ruchów społecznych.

Dla kogo przeznaczony jest ten plan działania?

Nasz plan działania dotyczący budowania ruchów społecznych jest **najbardziej przydatny dla grup społeczeństwa obywatelskiego, które chcą tworzyć sojusze, sieci lub koalicje**, aby wspólnie dążyć do osiągnięcia wspólnego celu. Niezależnie od tego, czy zajmujesz się kwestiami klimatycznymi, sprawiedliwością społeczną, czy też działasz na styku różnych obszarów, plan działania pomoże Ci nawiązać kontakty i skutecznie współpracować. Opiera się on na naszym doświadczeniu w budowaniu i rozwijaniu ruchu zero waste w Europie oraz wspieraniu krajowych sojuszy powstających w kilku krajach, a jednocześnie czerpie inspiracje i pokorę z praktyk, narzędzi i historii ruchów na całym świecie.

Chociaż zdajemy sobie sprawę, że niniejszy dokument został opracowany głównie z myślą o europejskich organizacjach społeczeństwa obywatelskiego i ma zastosowanie w ich kontekście, **mamy nadzieję, że okaże się on przydatny dla grup, organizatorów społeczności i ruchów społecznych na całym świecie.**

Czy powiedziacieś „budowanie ruchu”?

Budowanie ruchu może przybierać różne formy – od oddolnych działań i organizowania społeczności po tworzenie koalicji.

The Solutions Project definiuje budowanie ruchu jako „organizowanie i motywowanie ludzi do pracy na rzecz wspólnej wizji lub sprawy, która jest ważna dla społeczności”. Budowanie ruchu to droga do osiągnięcia zmiany lub wywarcia wpływu poprzez wspólne działania i postulaty – celem jest zgromadzenie ludzi i grup wokół sprawy lub wizji. Ruchy należy pielęgnować i podtrzymywać w czasie, a w ich centrum należy umieścić ludzi i zbiorową siłę. Ruchy nie tylko powodują transformacyjne zmiany: łączą one również, inspirują i wzmacniają tych, którzy są ich częścią.

W kontekście Zero Waste Europe (ZWE) budowanie ruchu polega na organizowaniu, łączeniu i wzmacnianiu grup, zarówno w ramach naszej bezpośredniej sieci, jak i poza nią, aby wspólnie pracować na rzecz sprawiedliwej i uczciwej przyszłości bez odpadów. Skupiamy się na **budowaniu siły od podstaw, wzmacnianiu sojuszy i współpracy z innymi ruchami**, zamiast na lokalnych inicjatywach oddolnych i organizowaniu społeczności.

Wszystko sprowadza się do siły

We wszystkich naszych działaniach inspirowane nas koncepcja trzech rodzajów siły, szeroko stosowana w pracy na rzecz sprawiedliwości społecznej – **siła wspólnego działania** (działanie zbiorowe), **siła do działania** (zdolność do wprowadzania zmian) oraz **siła wewnętrzna** (wewnętrzna siła i sprawczość).

W ZWE opieramy nasze działania na budowaniu ruchu na tej wizji siły, ponieważ wiemy, że dzięki temu **możemy przeciwdziałać i walczyć z „siłą nad”** (dominacją i kontrolą), gdzie niektóre grupy lub osoby wykorzystują swoją pozycję i przywileje do tłumienia innych i opierania się zmianom, które stworzyłyby bardziej sprawiedliwy świat.

Zdajemy sobie również sprawę, jak różne formy władzy mogą funkcjonować we wszystkich ekosystemach – nawet tych, które istnieją po to, aby przeciwdziałać dominującym systemom, takim jak organizacje pozarządowe. W ramach ruchów społecznych organizacje pozarządowe i instytucje mogą czasami sprawować „władzę nad” społecznościami i osobami, którym mają służyć, z którymi współpracują i którym mają pomagać. Wszyscy musimy zrozumieć i uznać naszą własną władzę w kręgach i ruchach, w których działamy, oraz umieścić **solidarność, głębokie słuchanie, troskę, pokorę i empatię** w centrum naszych relacji. Wierzimy, że podejście przedstawione w niniejszym planie może pomóc w rozpoznaniu i przekształceniu tych dynamik, przeciwdziałając przejawom „władzy nad”.

- **Władza z** innymi oznacza połączenie sił z innymi w oparciu o solidarność, szacunek i wzajemne wsparcie w celu stworzenia silniejszych działań zbiorowych.
- **Władza do** oznacza posiadanie zdolności i mocy do podejmowania działań, wprowadzania zmian i wywierania wpływu.
- **Władza wewnętrzna** polega na uznaniu wartości i wiedzy ludzi i grup, pomaganiu im w dostrzeżeniu, że mogą coś zmienić (władza do) i współpracować z innymi (władza z).

Wszystko zależy od ludzi

U podstaw każdego udanego ruchu leży siła więzi międzyludzkich. Budowanie i utrzymywanie ruchów wymaga czegoś więcej niż tylko wspólnych celów – **wymaga prawdziwych relacji opartych na zaufaniu, wzajemnym zrozumieniu i szacunku**. Więzy te nie powstają z dnia na dzień; wymagają czasu, troski i ciągłego pielęgnowania poprzez aktywne słuchanie, zdolność adaptacji i wzajemne wsparcie. Kiedy najpierw inwestujemy w relacje, tworzymy podstawę dla wszystkiego innego: skutecznej współpracy, wspólnego uczenia się i zbiorowych działań.

Budowanie ruchu musi zaczynać się od podstaw, uznając, że każda osoba wnosi unikalne doświadczenia, umiejętności i perspektywy, które wzbogacają naszą zbiorową siłę. Oznacza to tworzenie przestrzeni, w których ludzie czują się naprawdę dostrzegani i wysłuchani, gdzie przywództwo wyłania się w sposób naturalny i gdzie poświęcamy czas na wspólne świętowanie sukcesów i uczenie się na podstawie wyzwań. Prawdziwa siła ruchu nie wynika wyłącznie ze struktur lub strategii, ale z sieci relacji, które tworzymy i wzmacniamy z biegiem czasu.

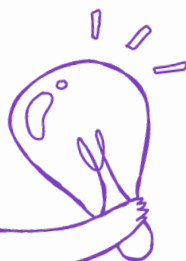
Dlaczego powstają sojusze: nasze kluczowe założenia

Od kilku lat współpracujemy z naszymi członkami w celu ustanowienia i wzmocnienia krajowych sojuszy w pięciu krajach europejskich, w tym w ramach projektu Blueprint. Dzięki naszej pracy i rozwojowi projektu zidentyfikowaliśmy trzy główne cele, które napędzają tworzenie sojuszy w ramach ruchu zero waste. Sojusze mogą opierać się na kombinacji tych celów jako podstawie współpracy:

- Dostosowanie lub koordynacja grup w zakresie wiedzy technicznej i wdrażania rozwiązań w terenie, dzielenie się wiedzą i tworzenie wspólnych strategii dotyczących potrzeb na poziomie krajowym.
- Dostosowanie lub koordynacja grup w celu promowania zmian w polityce lub naciskania na wdrożenie polityki po jej zatwierdzeniu, pełniąc rolę organu nadzorującego.
- Dostosowanie lub koordynacja działań grup w celu promowania nowej narracji, z bardziej zewnętrznym celem, uwzględniającym zmiany kulturowe oraz zmianę debaty i poglądów (nie tylko w zakresie zmian politycznych).

Poznaj krajowe sojusze na rzecz zerowej ilości odpadów

- **Alianza Residuo Cero (Hiszpania)** powstała w 2016 r. z sześcioma organizacjami, a dziś zrzesza 11 członków o szerszej wizji, pracujących nad promowaniem strategii i przepisów dotyczących zerowej ilości odpadów w całej Hiszpanii.
- **The Zero Waste Alliance Cyprus** powstało w 2020 roku z inicjatywy czterech grup. Obecnie zrzesza pięć grup, które solidarnie działają na rzecz zapewnienia przyszłości bez odpadów poprzez rzecznictwo, podnoszenie świadomości i działania przygotowawcze.
- **Zero Waste Alliance Ukraine** zostało założone w 2019 roku przez trzy organizacje pozarządowe i obecnie liczy ośmiu członków, którzy działają na rzecz reformy systemów gospodarowania odpadami na Ukrainie, koncentrując się na praktykach zero waste.
- **Zero Waste Germany** zostało założone w 2021 roku przez 11 lokalnych stowarzyszeń zajmujących się zerowymi odpadami w celu połączenia wiedzy specjalistycznej i stworzenia silnego, jednolitego głosu na rzecz zerowych odpadów na poziomie krajowym.
- **Zero Waste Movement Bulgaria** zostało założone w 2019 roku przez 30 organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, inicjatyw, blogerów i osób prywatnych działających na rzecz zero waste. Sieć jest zróżnicowana, co pomaga ruchowi dotrzeć do różnych odbiorców.

Kto nas inspiruje i wspiera

Ten projekt nie powstałby bez **pięciu krajowych sojuszy**, z którymi współpracowaliśmy w ostatnich latach w Bułgarii, na Cyprze, w Niemczech, Hiszpanii i na Ukrainie. Inspiruje nas ich wizja, wyobraźnia, siła i odporność. Doświadczenia, historie i spostrzeżenia, którymi się z nami podzielili, stanowią podstawę niniejszego planu działania. Codziennie inspiruje nas i zadziwia praca i wysiłki **naszych członków** w całej Europie.

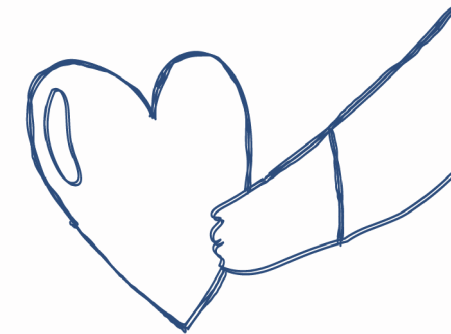

Pięć sojuszy zero waste, Cypr 2024 r.

Jesteśmy wdzięczni:

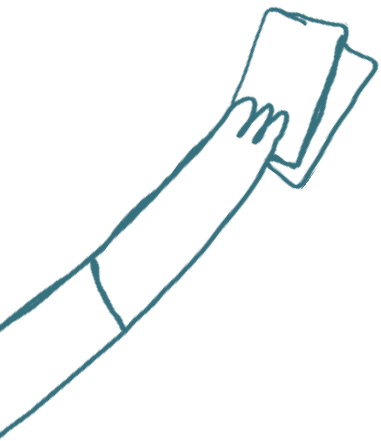
- Funduszowi UMI za nieustające wsparcie i zaufanie.
- Wszystkim członkom rodziny Lifecycle – wspieranej przez fundusz UMI – za inspirację, historie i wspólne kontakty.
- Wszystkim osobom i grupom zajmującym się różnymi kwestiami w Europie i na całym świecie, które dzielą się z nami swoimi historiami dotyczącymi budowania ruchu.
- The Hum za ich pracę i wsparcie podczas całego projektu.
- Różnorodnym projektom budowania ruchów i społeczności, w tym Community Canvas, za narzędzia i inspirację, którymi dzielą się ze światem.

I wreszcie, nieustannie inspirują nas praktyki i narzędzia ruchów na całym świecie, które walczą o lepszy świat.

INSTRUKCJA OBSTUGI

Nasze doświadczenia jako żywy podręcznik

Dzięki projektowi Blueprint for Movement Building oraz doświadczeniom ZWE zdobytym podczas tworzenia i utrzymywania ruchu zero waste w Europie przez prawie 20 lat, zidentyfikowaliśmy **kluczowe elementy budowania ruchu** wokół:

- Podróż ruchu
- Wzorce skutecznego budowania ruchu

Etapy podróży odzwierciedlają to, co zaobserwowaliśmy w naszym własnym ruchu i poza nim w miarę ewolucji partnerstw. **Wzorce** zostały zaczerpnięte z doświadczeń, sukcesów i wyzwań, które konsekwentnie pojawiały się podczas budowania i podtrzymywania ruchów. Przekształciliśmy te elementy w praktyczny podręcznik, który może służyć jako przewodnik i inspiracja, oferując narzędzia wspierające refleksję i planowanie, mając świadomość, że **nie ma jednego uniwersalnego rozwiązania dla budowania ruchu**. Stworzyliśmy go wraz z zestawem zasobów dla każdego rozwoju i wzorca, zawierającym pytania przewodnie, zestawy narzędzi i przykłady wyników, a także inspirujące historie.

Jak korzystać z planu działania

Plan ma być praktycznym narzędziem dla grup lub organizacji, które chcą rozpocząć, wzmocnić lub rozszerzyć swoje sojusze i partnerstwa lub ruchy. Jest to **żywy podręcznik, który będziemy stale uzupełniać i aktualizować**.

Nasze najważniejsze wskazówki:

1. **Zacznij od podróży:** wybierz sekcję podróży, która najlepiej pasuje do Twojego ruchu w danej chwili.
2. **Dziesięć wzorców:** wybierz wzorzec, który wydaje Ci się obecnie najbardziej odpowiedni – nie próbuj zajmować się wszystkimi naraz.
3. **Zestaw zasobów:** w każdym wzorcu sprawdź, co może być dla Ciebie najbardziej pomocne na tym etapie – inspiracja, konkretne narzędzia lub pytania przewodnie.

Wszystkie elementy planu są ze sobą powiązane, więc możesz przechodzić między podróżami, wracać do strony głównej lub wracać tutaj w dowolnym momencie. Wszystkie dokumenty i narzędzia są również dostępne w tym **otwartym dysku**.

Plan działania i jego zawartość są dostępne do adaptacji **na licencji Creative Commons BY-NC**.

Podróż

Sadzonka ①

Zaczynasz sojusz lub ruch od zera. Chodzi o **położenie fundamentów** – znalezienie odpowiednich ludzi i ustalenie, jak będziecie współpracować. Sadzisz nasiona i obserwujesz, jak pojawiają się pierwsze korzenie.

Budowanie i pielęgnowanie ②

Twój sojusz ruszył pełną parą i wykonaliście już razem część pracy. Nadszedł czas, aby rozbudować te fundamenty, **pielęgnując to, co się sprawdza, uzupełniając braki i wzmacniając współpracę**. Być może pozostaniesz na tym etapie przez dłuższy czas (co jest całkowicie w porządku).

Wzmacnianie i rozwój ③

Wasza współpraca trwa już od jakiegoś czasu i jest gotowa do rozszerzenia. Chcecie dotrzeć do nowych osób i grup, rozszerzyć swoją społeczność poza istniejące kręgi, poszerzyć zakres działania lub zwiększyć swój wpływ. Chodzi o **rozgałęzianie się i skalowanie**.

Odnowa i kompostowanie ④

Czas cofnąć się i ponownie ocenić sytuację. Ta refleksja może prowadzić do **rezygnacji i zakończenia** lub do **całkowitego przemyślenia swojego podejścia**, co może sprowadzić Cię z powrotem do etapu sadzonki.

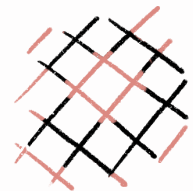
Wzorce

Cel i wizja
dlaczego istniejemy

Kultura i wartości

jak współpracujemy

Członkostwo i społeczność

kto jest częścią naszej społeczności

Strategia i kierunek

dokąd zmierzamy

Role i obowiązki

czym się zajmujemy

Wspólny głos

jak komunikujemy się ze światem

Planowanie i nauka

jak działamy i doskonalimy się

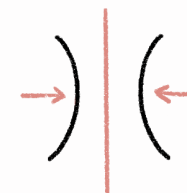
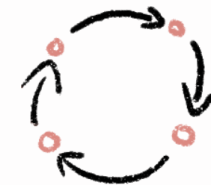

Zarządzanie i podejmowanie decyzji

jak się organizujemy

Współpraca i rytm

jak współpracujemy

Zasoby i odporność

jak się utrzymujemy

Wzory, wyjaśnienie

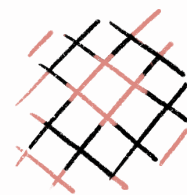
Cel i wizja

Jasny cel i wizja stanowią fundament każdego sojuszu i ruchu. Odpowiadają one na pytanie, dlaczego istniejemy i do czego dążymy. Bez tej gwiazdy przewodniej działania tracą kierunek, a członkowie mają trudności z koordynacją swoich wysiłków. Cel jednoczy różnorodne grupy wokół wspólnych celów i dostarcza energii potrzebnej do pokonywania wyzwań.

Kultura i wartości

Kultura i wartości determinują sposób naszej współpracy i to, co reprezentujemy. Kształtują atmosferę, zachowania i relacje w ramach naszego sojuszu i ruchu. Silne wspólne wartości budują zaufanie, tworzą poczucie przynależności i pomagają w podejmowaniu decyzji w trudnych sytuacjach. Są niewidzialnym spoiwem, które łączy naszą społeczność.

Członkostwo i społeczność

Zrozumienie, kto tworzy naszą społeczność, jest niezbędne do budowania zbiorowej siły. Jasność co do członkostwa pomaga określić granice, obowiązki i korzyści. Przemyślane podejście do tego, kto dołącza, w jaki sposób uczestniczy i jaki wnosi wkład, zapewnia naszemu ruchowi odpowiednią mieszankę umiejętności, perspektyw i energii potrzebną do osiągnięcia naszych celów.

Strategia i kierunek

Strategia przekształca wizję w możliwe do osiągnięcia działania. Wytycza naszą drogę naprzód, ustalając priorytety i identyfikując punkty zaczepienia dla zmian. Jasna strategia pomaga naszemu ruchowi skoncentrować ograniczone zasoby, dostosować się do wyzwań i mierzyć postępy. Bez niej nawet najbardziej zaangażowane grupy mogą kręcić się w kółko.

Wzory, wyjaśnienie

Role i obowiązki

Określone role i obowiązki zapewniają, że kluczowe zadania zostaną wykonane, a każdy rozumie swoją rolę. Jasne oczekiwania zmniejszają frustrację i potencjalne konflikty. Pomagają również rozdzielić przywództwo i zapewniają, że każdy może wykorzystać swoją sprawczość. Ten wzorzec pomaga sojuszom i ruchom wykorzystać pełen potencjał swoich członków poprzez dopasowanie zadań do umiejętności i zainteresowań.

Wspólny głos

Naszym wspólnym głosem komunikujemy się ze światem. Spójny przekaz wzmacnia nasz wpływ i buduje rozpoznawalność. Ten wzorzec pomaga sojuszom i ruchom społecznym wypowiadać się w sposób jasny i spójny, zapewniając zrozumienie naszych wartości i postulatów przez osoby, na które chcemy wywrzeć wpływ, od opinii publicznej po decydentów politycznych.

Planowanie i nauka

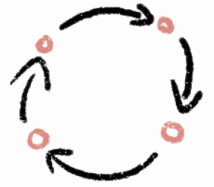
Skuteczne sojusze i ruchy równoważą działanie z refleksją. Ten wzorzec pomaga nam wyznaczać cele, śledzić postępy i wykorzystywać doświadczenia. Regularne cykle planowania i uczenia się zapobiegają stagnacji, opierają się na sukcesach i pomagają sojuszom i ruchom pozostać aktualnymi i reagować na zmieniające się okoliczności.

Zarządzanie i podejmowanie decyzji

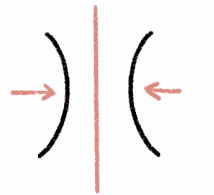
Sposób, w jaki się organizujemy, determinuje przepływ władzy w sojuszu lub ruchu. Dobre struktury zarządzania zapewniają przejrzystość, legitymizację i odpowiedzialność. Jasne procesy decyzyjne pozwalają nam wspólnie iść naprzód, równoważąc potrzebę uczestnictwa z umiejętnością podejmowania zdecydowanych działań.

Wzory, wyjaśnienie

Współpraca i rytmy

Zrównoważone sojusze i ruchy potrzebują skutecznych sposobów współpracy. Ten wzorzec ustanawia regularne punkty kontaktowe, kanały komunikacji i praktyki współpracy, które pozwalają wszystkim pozostawać w kontakcie i działać.

Zasoby i odporność

Sojusze i ruchy potrzebują zasobów materialnych i ludzkich, aby utrzymać swoją działalność w dłuższej perspektywie. Ten wzorzec dotyczy finansowania, zdolności i systemów wsparcia, które umożliwiają długoterminowy wpływ. Budowanie odporności pomaga nam radzić sobie z zewnętrznymi zagrożeniami i wewnętrznymi wyzwaniami, unikając jednocześnie uzależnienia od jednego źródła wsparcia.

Zestaw zasobów

Każdy wzorzec w każdej podróży ma zestaw zasobów

Pytania przewodnie

Sugestie pytań, które należy sobie zadać na każdym etapie podróży i dla każdego wzorca, przedstawione w dokumencie, który można wykorzystać i dostosować. Wszystkie arkusze z pytaniami przewodnimi są również dostępne [tutaj](#).

Narzędzia

Zestawy narzędzi, które pomogą wam przejść przez różne etapy i tematy dzięki praktycznym przewodnikom. Można je również znaleźć [tutaj](#), uporządkowane według podróży, a następnie wzorca. Posiadamy również [kompletny szablon dla każdej podróży ze wszystkimi wzorcami](#), z których można korzystać w razie potrzeby.

Wyniki

Przykłady tego, co powinniście uzyskać po przejściu przez pytania dotyczące każdego wzorca.

Inspirujące historie

#historie

Przykłady tego, co powinno być efektem końcowym po przejściu przez pytania dotyczące każdego wzorca. Jeśli masz historię, którą chcesz się podzielić w ramach tego projektu, skontaktuj się z nami pod adresem stephanie@zerowasteurope.eu.